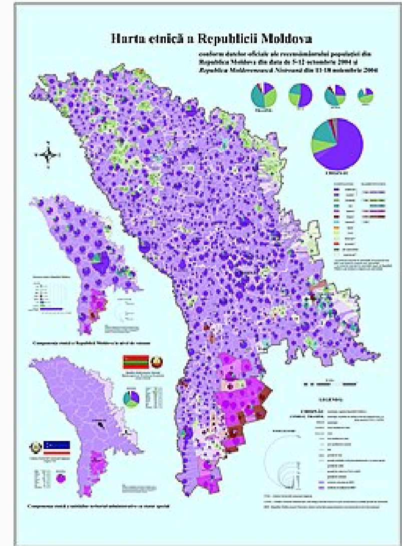
Gagavuzca

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Gagavuzca veya **Gagauzca**, çoğunluğu Moldova'daki Gagavuz Yeri Özerk Bölgesi'nde yaşayan Gagavuzların konuştuğu Batı Oğuz grubuna bağlı bir Türk dili. Bazı Türkologlar Gagavuzcayı ayrı bir dil veya lehçe saymayarak Türkiye Türkçesinin Rumeli ağızlarına dahil etmişlerdir.[2] Yaklaşık 300.000 kişi tarafından konuşulur. Komşu dillerden ödünç sözcük almış olmasına rağmen, Türkçe ve Gagavuzca arasında karşılıklı anlaşılabilirlik vardır.

Gagavuzca	
Ana dili olanlar	Moldova, Rusya, Ukrayna, Yunanistan, Bulgaristan
Konuşan sayısı	173,920 (2000)[1]
Dil ailesi	Ural-Altay dil ailesi ▪ Altay dil ailesi ▪ Türk dilleri[1] ▪ Şaz Türkçesi ▪ Oğuz dilleri ▪ Batı Oğuz grubu ▪ **Gagavuzca**
Resmî durumu	
Resmî dil	Moldova ▪ Gagavuz Yeri Özerk Bölgesi
Onaylanmış azınlık dili	Ukrayna
Dil kodları	
ISO 639-3	gag

Gagavuzların Moldova içindeki dağılımları.

Alfabe

Eskiden Gagavuzca Yunan alfabesi ile yazılmış, ancak 1957'de Kiril alfabesi kullanılmaya başlanılmış ve Yunan alfabesi kullanımı kalkmıştır. Moldova'nın bağımsızlığı ve Gagavuzlara özerklik verilmesinden sonra Türkiye'deki Türk alfabesi üzerine biçimlendirilmiş bir yazı sistemi oluşturulmuş, 1993 yılında Moldova parlamentosu Latin bazlı alfabenin resmî kullanımını onaylamıştır.[3]

Bu abece günümüzde hâlâ kullanılmaktadır. Türk alfabesinden farklı olarak Gagavuz abecesinde (Türkçedeki açık **e** sesi yerine) **Ää** harfi, **Êê** ve **Ţţ** harfleri bulunur. Gagavuzcada yazı dili Türkiye'de halk arasında konuşulan Türkçenin yazıya dökülmüş biçimidir denebilir. *Ğ* harfinin yerine birçok sözcükte ünlü harfler çift yazılarak Ğ sesi kazandırılır.

Kiril alfabesi

А а	Ӓ ӓ	Б б	В в	Г г	Д д	Е е	Ё ё
Ж ж	З з	И и	Й й	К к	Л л	М м	Н н
О о	Ӧ ӧ	П п	Р р	С с	Т т	У у	Ӱ ӱ
Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Щ щ	Ъ ъ	Ы ы
Ь ь	Э э	Ю ю	Я я				

Latin alfabesi

A a	Ä ä	B b	C c	Ç ç	D d	E e	Ê ê
F f	G g	H h	I ı	İ i	J j	K k	L l
M m	N n	O o	Ö ö	P p	R r	S s	Ş ş
T t	Ţ ţ	U u	Ü ü	V v	Y y	Z z	

Harfler

- **Ä**: Tatarca'da, Gagavuzca'da ve Türkmence'de kullanılır. Kısa, kapalı, gırtlaktan gelen ve sert bir *E* harfidir. Normal *E* harfine göre daha kısa ve serttir. Ayrıca *A* ve *E* arası bir ses olarak öngörülür (**Æ**). Ses ve harf karşılığı olarak Arapça'da ve Almanca'da da bulunur. Türkçede normal e sesinden tam olarak ayırt edilebilmesi günümüzde çok zordur. İnce bir harf olduğu halde kalın uyumludur. Bu harfi içeren sözcüklerin aslında Büyük Ünlü Uyumuna uymadığı hâlde kulağı tırmalamıyor olması bu nedenledir. Örneğin: *İncä*. Kimi latin alfabelerinde, özellikle el yazılarında **Əə** biçiminde de kullanılır.
- **Ê**: Uzatılarak okunan ince bir e sesidir (**Ë**). Gagavuz alfabesinde bu harf sık kullanılır. Kürtçe ve Zazaca kelimeler de yine yoğun olarak rastlanır. Türkçede sâdece birkaç kelimede mevcut olduğu için kullanımı öngörülmemiştir.. Örneğin: *Çalêr* (Çalgıcı, Müzisyen).

- Ţ: Gagavuzca’da kullanılan bir harftir. Türkçede kullanılmaz. TS (ts: T+S) veya olarak da seslendirilir. Moğolca’da ve Rusça’da, Slav dillerinde, ayrıca Kiril alfabesini kullanan pek çok dilde *Ç* harfinin türevi olan sert bir *T* bir sesidir (Kiril Ц, *Tse*). Bu harfin ses değerini en güzel gösteren sözcüklerden birisi Gagavuzcadaki *Soţial* şeklinde yazılan (Sosyal, "Sotsyal" gibi okunur) kelimesidir. Gagavuzca’da ve diğer Türk dillerinde Slav kökenli kelimelerde yer alır (Örneğin: *Prezentaţiya, Redakţiya*). Ancak öz Moğolca sözcüklerde de sık sık kullanılır. Örneğin: Moğolcadaki *Ţag* sözcüğü (Çağ, “Tsag” okunur), *Ţeţeg* (Çiçek, “Tsetseg” gibi okunur).
- Ḑ: Gagavuzların da kullandığı Moldova alfabesinde (ve birebir aynı olan Rumen alfabesinde) resmi olmayan harfler arasındadır. Bu dillerdeki eski metinlerde birebir Noktalı *D* biçimiyle rastlanır. Ses olarak Abhazca'da, Macarcada ve Bulgarcada yer alır. Türkçede bulunmayan sert bir *D* harfidir. DZ (dz: D+Z) olarak da seslendirilir. Slav dillerinde, ayrıca Kiril alfabesini kullanan bazı dillerde J harfinin türevi olan bir sestir (Kiril Ʒ, *Dze*). Günümüzde ise genelde bu harfin arkasından gelen bir *Z* ile birlikte kullanılır. Örneğin Macarcadaki *Bodza* (Boḑa: Mürver Meyvesi) veya Moldovcadaki *Ḑână* (Dzana, Çağdaş Romencede Zână: Peri)[4] gibi...

Söz varlığı

Soram = Sonra

Lääzım = Lâzım

Birliindä = Birliğinde

Büük = Büyük

Çoğul ad yapımlarında çoğul eki Türkçedeki gibi **ler** - **lar**dır. Ancak sözcüğün son harfi **n** ise, çoğul ekindeki **l** harfi düşürülüp, sondaki **n** sesi yinelenir.

Günnerindä = Günlerinde

Onnar = Onlar

Hayvannar = Hayvanlar

Gagavuzcanın söz dizimi bazı ifadelerde Romence ile benzerlik göstermektedir:
Mutlu oldum, **ani** seni gördüm. - Mi-a făcut plăcere **că** v-am văzut.[5]

Dipnotlar

1. ^ *a* *b* "Arşivlenmiş kopya" (http://www.ethnologue.com/language/gag). 29 Haziran 2019 tarihinde kaynağından arşivlendi (https://web.archive.org/web/20190629014601/https://www.ethnologue.com/language/gag). Erişim tarihi: 10 Ocak 2014. **Kaynak hatası:** Geçersiz `<ref>` etiketi: "ethnologue.com" adı farklı içerikte birden fazla tanımlanmış (Bkz: Kaynak gösterme (https://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi:Kaynak_gösterme))
2. ^ Nuri Yüce, Türk Dili ve Lehçeleri, MEB İslam Ansiklopedisi, c. 12/2, s. 470.
3. ^ *Parliament Decision No. 1421 of 13 May 1993 "for the passage of the writing of the Gagauz language in the Latin spelling"* (http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=306820&lang=1), 25 Temmuz 2020 tarihinde kaynağından arşivlendi (https://web.archive.org/web/20200725232312/http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=306820&lang=1), erişim tarihi: 3 Kasım 2019 – lex.justice.md vasıtasıyla
4. ^ Definition of Romanian Word - ZÂNĂ (http://dexonline.ro/search.php?cuv=ZÂNĂ)
5. ^ Dr. Todur Angheli (2011), Romınca-Gagauzca Lafetmäk Kiyadı

Kaynakça

- G.A Gaydarci, E.K Koltsa, L.A.Pokrovskaya B.P.Tukan, Gagauz Türkçesinin Sözlüğü, TC Kültür Bakanlığı Yayınları
- Nevzat Özkan, Gagauz Destanları, Türk Dil Kurumu Yayınları
- Prof. Dr. Mustafa Argunşah-Âdem Terzi-Abdullah Durkun, Gagauz Türkçesi Araştırmaları Bilgi Şöleni, Türk Dil Kurumu Yayınları
- Gagauzum Bucaktır Yerim, Tatura Anamut Ocak Yayınları
- Harun Güngör, Mustafa Argunşah, Gagauzlar, Ötüken Neşriyat
- Nevzat Özkan, Gagavuz Türkçesi Grameri, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996

Dış bağlantılar

- Gagavuzca Bir web Sitesi (http://anasozu.com/)10 Kasım 2006 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20061110054203/http://anasozu.com/songs/yasha_halkim.mp3).

Özgür Ansiklopedi Vikipedi'nin ***Gagavuzca (gag) sürümü***

- Gagavuzca bir web sitesi (http://yalanji.web-box.ru/)
- Gagavuzca etimolojik sözlük (http://etymological.fw.hu/) 4 Mart 2011 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20110304011821/http://etymological.fw.hu/).

Vikisözlük'te ***Kategori:Gagavuzca sözcükler*** ile ilgili tanım bulabilirsiniz.

Ayrıca bakınız

- Ortak Türkçe Alfabesi

G · T · D (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%9Eablon:T%C3%BCrk_dilleri&action=edit) **Çağdaş Türk dilleri**		
Ön diller		Ön Türkçe
Ogur		Çuvaşça
Şaz Türkçesi	**Karluk**	Eynuca[1] · İli Türkçesi[2] · Lop dili[2] · Özbekçe · Uygurca
	Kıpçak	Altayca · Baraba dili[2] · Başkurtça · Kırım Tatarcası · Karaçay-Balkarca · Karakalpakça · Karayca · Kazakça · Kırgızca · Kırımçakça · Kumukça · Nogayca · Sibirce · Tatarca · Urumca[3]
	Oğuz	Afşarca[2] · Azerice · Kırım Tatarcası · Gagavuzca · Horasan Türkçesi[2] · Kaşkayca · Peçenekçe[3] · Salarca · Türkçe · Türkmence · Urumca[3]
	Argu[3]	Halaçça[2]
	Sibirya	Batı Yugurca[3] · Çulımca · Dolganca · Fuyü Gırgıs dili[2] · Hakasça · Şorca · Tofaca · Tuvaca · Yakutça
Notlar: [1] İki farklı dilin karışımı ile oluşmuş melez diller. [2] Yazı dili olmayan diller. [3] Sınıflandırılması tartışmalı diller.		

G · T · D (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%9Eablon:Gagavuzya_konular%C4%B1&action=edit) **Gagavuzya konuları**	
Tarih	Komrat Cumhuriyeti • Gagavuzya Cumhuriyeti • Gagavuzya
Semboller	Arma • Bayrak • Ulusal marş
Siyaset	Başkan • Gagavuzya Halk Meclisi • Bakanlık Komitesi
Coğrafya	Başkent • İdari bölümler
Toplum	Demografi (Gagavuzlar, Bulgarlar, Ruslar) • Diller listesi (Gagavuz Türkçesi, Rumen, Rus) • Din
Portal · **VikiProje** · **Kategori**	

Otorite kontrolü	GND: 4239763-7 (https://d-nb.info/gnd/4239763-7) · NKC: ph835848 (https://aleph.nkp.cz/F/?func=find-c&local_base=aut&ccl_term=ica=ph835848&CON_LNG=ENG)